kurios papildė Panerių dvaro sodybos rūmų architektūrinius duomenis. Kultūrinis sluoksnis datuojamas istoriniu laikotarpiu, XVII–XX a., ankstesnio laikotarpio kultūrinio sluoksnio horizontų neidentifikuota. Tyrimų duomenys leidžia teigti, kad dvaro raidos metu reljefas rūmų aplinkoje buvo performuotas, išlygintas.

Paneriai Manor

In 2020, the TO conducted an investigation, excavating a total of 57.25 m^2 at the Paneriai Manor complex (Elektrėnai Municipality) due to plans to reconstruct the manor house and recreate the additions attached to it (Fig. 1). The excavation revealed a 17th–20th-century cultural layer. The remains of a wooden addition dating to the second half of the 19th century were discovered in trench 1, the remains of an extension with a late 19th-century cellar attached to the SW part of the manor house in trench 2 and test pit 3 (Fig. 2), a masonry foundation, created using cement, of an addition built in the 20th century (interwar?) in trench 3 and test pit 2, and a partially demolished masonry strip foundation for an addition built in the second half of the 18th century in trench 4 (Fig. 4).

Justina Dobeikienė,
Mindaugas Klovas

Kloninių Mijaugonių dvarvietė

2020 m. LLDJ projekto metu buvo vykdomi žvalgymai nukasant augalinį paviršių (velėną ir armenį). Šių darbų metu Kloninių Mijaugonių kaime (Elektrėnų sav., Kietaviškių sen.) po armens sluoksniu aptiktas kaimavietės kultūrinis sluoksnis. Šioje vietoje turėjo būti nutiestas dujotiekio vamzdis, todėl prieš darbus atlikti

1 pav. XIX a. pabaigos žemėlapio fragmentas su Mijaugonių dvaru ir pažymėta tyrimų vieta. M. Klovo brėž.

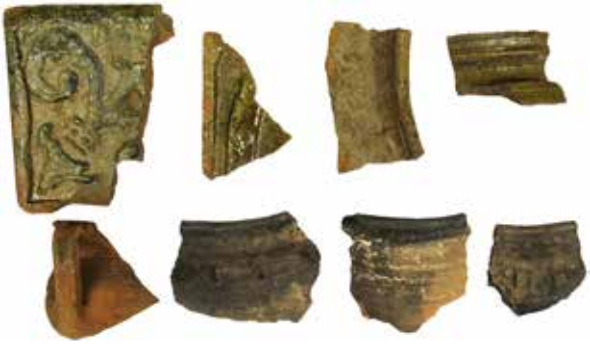
Fig. 1. Part of a late 19th-century map showing Mijaugonys Manor and the investigation site.

detalieji tyrimai, kurių metu ištirta 11 perkasų (8x3 m dydžio). Bendras ištirtas plotas – 264 m^2.

Tirta vieta yra tarp dviejų istorinių Kalninių Mijaugonių ir Kloninių Mijaugonių kaimų. Apie 1,8 km į PV nuo tyrimų vietos yra saugoma senovės gyvenvietė, datuojama IV–III tūkst. pr. Kr. ir V–VIII a.; 1,5–2 km į R žinomi du pilkapynai, datuojami IX–XII a. Pati tiriama vieta yra netoli buvusio Mijaugonių dvaro (palivarko), buvusio kiek į Š nuo Salceko ežero, kiek į P nuo greitkelio Kaunas–Vilnius. Mijaugonių dvaras istoriniuose šaltiniuose fiksuojamas nuo XVIII a. I pusės. 1743 m. parapijos gyvenviečių sąraše minimas Mijaugonių dvaras, kuriame buvo 1 sodyba, 21 gyventojas, 7 tarnai ir 2 atsargos kareivių šeimos, taip pat jau buvo Kloninių Mijaugonių (lenk. *Mileygany Dolne*) kaimas, kurį sudarė 12 sodybų, 109 gyventojai (Gustaitis R., Kloniniai Mijaugonys, *Kaišiadorių rajono gyvenviečių žinynas*, Kaišiadorys, 2001, p. 57–58). XIX a. dvaro savininkai ne kartą keitėsi. 1882 m. buvo sudaryti iki šių dienų išlikę Kalninių Mijaugonių ir Kloninių Mijaugonių planai, kuriuose nubraižytos kaimų ribos, bet

tiriamo sklypo vieta liko nepažymėta (*LCVA*, f. 526, ap. 3, b. 9614 ir 10833). XIX a. pabaigos datuojamame plane fiksuojama tankiai užstatyta dvaro teritorija, kurioje vyko intensyvi ūkinė ir gamybinė veikla. Tačiau tiriamojo sklypo vietoje tebuvo dirbamas laukas. Apibendrinant, istoriniai ir kartografiniai šaltiniai rodo, kad tirtas sklypas buvo buvusio Mijaugonių dvaro ūkinėje erdvėje. Istoriniuose šaltiniuose dvaras minimas XVIII a. I pusėje, todėl galima tikėtis šio, o gal ir ankstesnio laikotarpio radinių. Kartografinė medžiaga rodo, kad bent nuo XIX a. pabaigos tirto sklypo teritorijoje tebuvo žemės ūkio paskirties laukas ir kokių nors pastatų jame ar netoli jo neužfiksuota (1 pav.).

Viršutinis armens sluoksnis jau buvo nukastas ankstesnių darbų metu, todėl tyrimai vykdyti maždaug nuo 30 cm gylio. Detaliųjų tyrimų metu iš viso ištirta 11 perkasų – visos 8x3 m dydžio. Tyrimų metu visose perkasose fiksuota analogiška situacija: po armeniu nuo 20–30 cm gylio glūdėjo iki 20 cm storio pilkas smėlingas gruntas su pavieniais angliukais. Jis pagal aptiktus buitinės glazūruotos (tarp jų ir Kielcų keramikos) ir neglazūruotos keramikos bei koklių fragmentus (2 pav.) datuotas XVI a. pabaiga – XVII a. Po sluoksniu iškart pasiektas įžemis – geltonas smėlis. Jame fiksuotos 26 įgilintos struktūros – ūkinės duobės ir stulpaduobės (3 pav.). Tik šešiose duobėse aptikta radinių: penkiose duobėse aptikti radiniai datuoti tuo

2 pav. Perkasos 4 kultūriniame sluoksnyje aptikti XVI a. pabaigos – XVII a. radiniai. J. Dobeikienės nuotr.

Fig. 2. Late 16th–17th-century finds discovered in the cultural layer in trench 4.

3 pav. Perkasos 4 bendras vaizdas atidengus duobes iš R. J. Dobeikienės nuotr.

Fig. 3. General view from the E of trench 4 after the exposure of the pits.

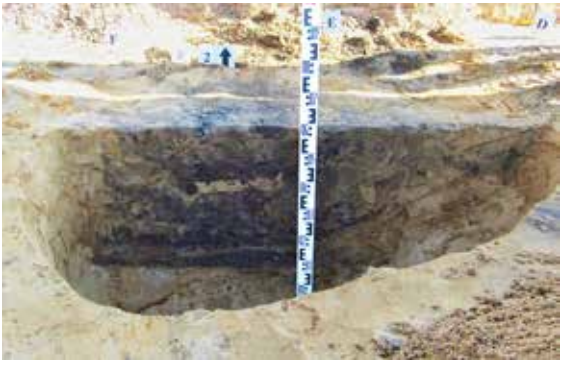

pačiu XVI a. pabaigos – XVII a. laikotarpiu. Vienoje duobėje (perkasa 8, duobė 2) rasta lipdytos keramikos grublėtu paviršiumi (4, 5 pav.), todėl neįtvirtinta gyvenvietė pradžioje preliminariai datuota III–VIII a.

Po lauko tyrimų atrinkti 3 mėginiai datuoti ^{14}C AMS metodu. Pirmasis mėginys, kaulas iš perkasos 4 duobės 2, kurioje rasta XVI a. pabaigos – XVII a. laikotarpio radinių. Gauta data 1443–1521 m. (393±25) (FTMC-IG-82-1). Antrasis mėginys – angliukas iš perkasos 8 duobės 1, kurioje radinių neaptikta – gauta 419–545 m. data (1592±29) (FTMC-IG-82-2). Paskutinis datuotas mėginys buvo iš perkasos 8 duobės 2, kurioje aptikta lipdytos keramikos. Gauta 201–50 m. pr. Kr. data (2121±28) (FTMC-IG-82-3).

Gautos datos pakoregavo aptiktų paminklų datavimą. Tyrimų metu nustatyta, jog šioje vietoje yra bent dviejų laikotarpių archeologijos paminklai: XVI a. pradžios – XVII a. dvarvietė; I a. pr. Kr. – VI a. po Kr. neįtvirtinta gyvenvietė. Daugiausia duomenų surinkta apie dvarvietę: po 20–35 cm storio armens sluoksniu (kuris pašalintas mechanizuotai) tirtas iki 20 cm storio pilko smėlingo grunto kultūrinis sluoksnis, datuojamas XVI a. pabaiga – XVII a. Po juo ištirtos 25 įžemyje įgilintos struktūros, kurių dauguma datuojama XVI a. pradžia – XVII a. laikotarpiu. Su dvarviete siejama ir didžioji dalis tyrimų metu surinktų radinių – 859 vienetai.

Žvalgant aptiktas paminklas įvardytas kaimaviete, tačiau tyrimų metu surinkti įvairių koklių fragmentai (85 vienetai inventorinti) bei importuotos Kielcų keramikos (48 vienetai inventorinti) radiniai leidžia manyti, jog aptiktas sluoksnis sietinas su į PR nuo tyrimų vietos buvusiu Kloninių Mijaugonių dvaru. Jis istoriniuose šaltiniuose minimas nuo XVIII a. I pusės, tačiau tyrimų rezultatai leidžia dvaro pradžią nukelti į XVI a. pradžią.

4 pav. Duobės 2 perkasoje 8 Š pjūvis. J. Dobeikienės nuotr.

Fig. 4. The N cross-section of pit 2 in trench 8.

5 pav. Perkasos 5 kultūriniame sluoksnyje rastos lipdytos keramikos šukės. J. Dobeikienės nuotr.

Fig. 5. Sherds of hand built pottery discovered in the cultural layer in trench 5.

Su neįtvirtinta gyvenviete sietinų radinių aptikta itin nedaug – iš viso 13 vienetų (12 vienetų lipdytos keramikos grublėtu paviršiumi ir akmeninis grūstuvas). Didžioji radinių dalis buvo dvarvietės kultūriniame sluoksnyje ir ūkinėse duobėse. Tik perkasoje 8, duobėje 2 aptiktos 3 lipdytos keramikos šukės, o vėlesnių radinių neaptikta. Radiniai leidžia manyti, jog šioje vietoje yra buvusi neįtvirtinta gyvenvietė, kurią galima datuoti I a. pr. Kr. – VI a. po Kr.

The Kloniniai Mijaugonys Manor Site

In 2020, 11 trenches (totalling 264 m^2) were excavated at a newly discovered archaeological site in Kloniniai Mijaugonys Village (Elektrėnai Municipality). An early 16th–17th-century cultural layer up to 20 cm thick and containing pits sunken into sterile soil was excavated under the plough layer. The layer is connected with the nearby manor site (Figs. 1–3). The 1st-century BC – 6th-century AD sunken structures and sherds of hand built pottery with rough surfaces discovered during the investigation allow one to think that an old settlement existed at this location (Figs. 4, 5).

Virginija Ostašenkovienė

Šiaulių dvarvietė

2020 m. Šiauliuose buvo rekonstruojama Aušros alėja, kuri patenka į Šiaulių dvarvietės (UK 27095) ir Šiaulių senojo miesto vietos (UK 27097) teritoriją. Šiaulių dvarvietėje archeologiniai tyrimai vykdomi nuo 1997 m. Rekonstruojamoje gatvėje ir jos prieigose atlikti archeologiniai tyrimai – ištirta 1 perkasa (15 m^2 plotas), 5 šurfai (10 m^2 plotas), žvalgytas bendras 7158,9 m^2 plotas.

Aušros alėja kerta Šiaulių dvaro sodybą, dar vadinamą Didždvariu, kurios istorija susijusi su 1589 m. įkurta Šiaulių ekonomija. Kaip ir Šiaulių mieste, ekonomijoje didžiausios permainos įvyko Antano Tyzenhauzo, valdžiusio dvarą 1765–1780 m., laikais. Tuo metu perstatyti vartai, vedantys iš miesto į dvarą, pradėti mūryti rūmai, pastatytas mūrinis iždas, naujas kalėjimas, arklidės, dvaro teritorijoje užveistas parkas ir sodas. A. Tyzenhauzas ėmėsi urbanistinių reformų ir Šiaulių mieste – pagal klasicistinės architektūros principus suformuota didesnė stačiakampė turgaus aikštė, stačiakampis gatvių tinklas, išmatuoti vienodi sklypai, suformuota ir Aušros alėjos atkarpa nuo dabartinio Šiaulių miesto savivaldybės pastato iki Didždvario. XIX a. viduryje ši gatvelė vadinta Poperečnaja ulica (Skersinė gatvė). Po I Pasaulinio karo trumpa gatvės atkarpa nuo tuometinės turgaus aikštės iki Didždvario vartų buvo vadinama Iždo gatve, o jos tęsinys už Kaštonų alėjos iki dabartinės J. Basanavičiaus gatvės – Kraštine gatve. 1934 m., tiesiant Aušros alėją, buvo nugriauti vartai į dvarą, nukirsta keliolika medžių, kurie sudarė lankstą karietoms į centrinius Didždvario rūmus, ir nuvesta nauja šios gatvės atkarpa, kuri sujungė anksčiau minėtas gatves į vieną.

Dar prieš pradedant tyrimus nuėmus gatvės asfalto sluoksnį, Aušros alėjos atkarpoje nuo Žemaitės gatvės iki Dvaro gatvės atidengtas gerai išlikęs iš neskaldytų akmenų sudėtas grindinys, įrengtas 1934 m. ilginant ir platinant Aušros alėją.

Žvalgomųjų tyrimų metu šurfuose 2–5 fiksuotas 20–32 cm storio XIX a. – XX a. pradžios kultūrinis sluoksnis – buvęs dvaro kiemo paviršius. Šurfe 2, 27 cm gylyje atidengtas iš akmenų ir raudonų plytų duženų mūrytų pamatų fragmentas. Jis yra ašyje, jungusioje dvarą su miestu, tad galima spėti, jog tai galėjo būti anksčiau šioje vietoje stovėjusių vartų ar dvarą juosusios tvoros atramos pamatai.

Projekte numatyta Aušros alėjos važiuojamoje dalyje tašytų akmenų danga pažymėti buvusių ikonografijoje užfiksuotų Didždvario vartų vietą. Nustatant vartų lokalizaciją spėjamų vartų vietoje ištirta perkasa 1, kurioje atidengtas netaisyklingos formos *pamatų* fragmentas. ŠR–PV kryptimi jis 1,9 m ilgio, ŠV–PR kryptimis – 1,8 m pločio, 3–6 cm aukščio. Pamatai mūryti iš nedidelių akmenų ir raudonų plytų